

Szín, forma és tér kifejező ereje

Fenyő György művészete és a korabeli sajtó

NAGY ZSÓFIA NÓRA

Bodó Galéria, 2020. IX. 10–24.

Aktív éveiben, 1930 és 1943 között összesen négy önálló vagy részben önálló kiállítása volt Fenyő Györgynek. A tárlatokról és a művész munkásságáról szóló kritikák szinte egytől egyik elismerőek. Olvasva a méltányló sorokat két kérdés merülhet fel bennünk: az egyik, hogy mi késztetett egy ilyen ígéretes művészt arra, hogy élete derekán felhagyjon alkotói tevékenységével, a másik pedig, hogy művei hogyan veszthettek a feledés homályába az évtizedek során.

Fenyő első bemutatkozó kiállítása nem itthon, hanem Londonban volt 1930 februárjában az Arlington Galleryben, az Old Bond Street

22. szám alatt. A kiállítást szokatlanul nagy érdeklődés övezte a korabeli sajtóban, beszámolt róla a *Morning Post*, a *Manchester Guardian*, a *Daily Mail*, a *Sunday Times* és az *Observer* is. A beszámolókból elsősorban Fenyő színérzékét, műveinek megkapó formavilágát, matisse-os koloritját, arcképeinek rajzosságát emelték ki a kritikusok. Mi több, a *Times* újságírója „a rossz kiállítások sivatagja közepette fölfedezett oázisként” méltatta Fenyő tárlatát.¹

Még ennek az évnek az őszén Fenyő bemutatkozott a magyar közönségnek is Csontváry Kosztka Tivadar, Kirchner (később Elekfy) Jenő és Peterdi Gábor festőművészek mellett az Ernst Múzeumban. A kiállításon elsősorban olasz tanulmányúttján szerzett élményeket feldolgozó tájképei (*Kaktuszok a tenger partján*, *I pre-apli*, *Lago di Fontega* és a *Vörös földek Arcugnano felett*) szerepeltek. Farkas Zoltán a *Nyugatban* a következő sorokkal illette tájbrázolását: „Fenyő formatörekvéseit legtisztábban tájképein nyújtja,

foto: Jánváry Zoltán, Tordai Róbert

FENYŐ GYÖRGY: *Önarckép ecsettel*, 1925, Párizs, kiállítva: Arlington Gallery, London, 1930; Ernst Múzeum, 1930, HUNGART © 2020

hiszen ez a témakör kevesebb gátlást tartalmaz, mint a portré [...]. Világosan és áttetszően alkalmazott színeivel fiatalosan üde színmámor örömeit kínálja nekünk[...]. Egyéniségének lágy finomsága legszebben színei összecsendülésében nyilvánul meg.”² A tájképek mellett a *Nyugat* reprodukálta a *Nagyszüleim*, a *Mélyküti lány*, valamint *Angelina* című arcképeit. Külön kiemelték az első önarcképét, amelyet 1925-ben, 19 évesen festett.

1935 szeptemberében újabb kiállítása nyílt az Ernst Múzeumban, ezúttal Ferenczy Károly tanulmányaival és rajzaival együtt. Négy termet töltöttek meg művei, hatvan portrét, parkrészletet, csendéletet és tanulmányt mutatott be.³ A kiállításról megjelent kritikák Fenyő lecsendesüléséről szólnak, tanulmányúttjai óta élményei elcsitultak, formai kísérletei befejeződtek. Tájai és figurái visszafogottságról tanúskodnak, egy saját korában otthont találó művész alkotásai, egy-egy portréja, mint a *Flóra* és a *Pax* pedig Modigliani stílusát idézi.⁴

Az izmusok hatása érzékelhető művészetén, de Genthon István szavaival „[...] a különböző stílusok élességüket elvesztik, s engedelmesen olvadnak bele a festő sajátos, egyéni stílusába, melyet különösen vonzóvá tesz a színek finom összecsendülése.”⁵

FENYŐ GYÖRGY: *Flóra (Piros ruhás nő)*, kiállítva: Ernst Múzeum, 1935, HUNGART © 2020

foto: Jánváry Zoltán, Tordai Róbert

Negyedik kiállítását a Fränkel Szalonban rendezte meg 1938 áprilisában. Huszonnyolc új képpel jelentkezett ezen a tárlaton, amely leginkább azt a párizsi eszményképet közvetítette, melyet az École de Paris, azaz a Párizsban élő idegen művészek alakítottak ki a nagy francia modern mestereket követve.⁶

Ennek legjobb példái a művész francia példaképek reprodukcióival kiegészült festményei, többek között a *Csendélet Cézanne reprodukcióival*, melyen Cézanne *Madame Cézanne*-t ábrázoló portréját láthatjuk az asztalon csendéletbe rendezve, valamint a *Csendélet Van Gogh reprodukcióival*, amelyen a holland mester *Önarckép levágott füllel és pipával* című 1889-es portréját fedezzük fel. Ugyanez a mű még egy festményén visszaköszön, egyfajta

fotó: Jánváry Zoltán, Tordai Róbert

fotó: Jánváry Zoltán, Tordai Róbert

FENYŐ GYÖRGY: *Csendélet Cézanne-reprodukcióival*, Magyar Művészet, 1938, 14. évfolyam

FENYŐ GYÖRGY: *Csendélet Van Gogh reprodukcióival*, Magyar Művészet, 1938, 14. évfolyam

fotó: Jánváry Zoltán, Tordai Róbert

FENYŐ GYÖRGY: *Önarckép csendélettel (Van Gogh-portréval)*, 1937, HUNGART © 2020

„önarckép az önarcképben” kompozícióként a tükörből magát ábrázoló Fenyő háta mögött.

Ahogy Rózsa Miklós fogalmaz a kiállítás katalógusának bevezetőjében „S a negyedfél esztendő, amit Fenyő Párizsban töltött, most már végleg meggyőzte, hogy jó úton halad. Cézanne, Van Gogh, Matisse munkáiban megtalált mindent, amit addig keresett. Most már tudta, hogy az ő centrális problémája is: egy nevezőre hozni a színt, a formát és a teret.” A kiállítás egybefoglalta a művész elmúlt éveinek eredményeit, és ahogy az *Esti Kurír*-ban megjelent: „Képei a legtisztább, a legszabatosabb naturalizmus jegyében készültek, de magukon viselik Fenyő György izgalmasan érdekes egyéniségének és nagy tehetségének rendkívüli karakterisztikumait.”⁷

Fenyő emellett rendszeresen jelentkezett néhány munkával a Képzőművészek Új Társaságának csoportos kiállításain a Nemzeti Szalonban. 1932 és 1943 között összesen hét alkalommal mutatott be tájképeket, enteriőröket, csendéleteket és portrékat.

1943 után azonban többé nem állított ki, életének hátralévő több mint negyven évében csak restaurálással foglalkozott. Egyetlen művet sem készített. Nehéz magyarázatot találni arra, hogy miért hagyott fel a festéssel. A kiállításairól szóló kritikák rendre pozitív hangvételűek, méltatták a nyugati modern festők és izmusok felé irányuló törekvéseit, színhasználatát, foltfestészetét, portréin érzékelt rajztehetségét és a hamis pátoszoktól mentes polgári valóságyszerűséget, melyet tájképein alkalmazott.

Festészete lezárásával a kritikusok és az alkotói körök látóteréből is kikerült. 1956-os emigrálása után Londonban a restaurátori hivatásnak szentelte élete hátra lévő évtizedeit. A bevezetőben feltett kérdésekre a választ talán Rózsa Miklós vetíti előre: „Fenyő György nemzedékének az a szerep jutott osztályrészül, hogy ezekkel a harci kocsikkal ne engedje legázolni a művészetet, s mentse át a ma értékeit egy talán a jelennél boldogabb jövőbe.”⁸ Ezt a tragikus, de hősi szerepet talán pont a világtörténelem tankjai tiporják el.

Jegyzetek

- 1 K. M.: Az angol sajtó elismerő bírálata egy magyar festőművészről. *Magyar Hírlap*, 1930. március 15.
- 2 Farkas Zoltán: Kiállítások. *Nyugat*, 1930, 21. szám.
- 3 Fenyő György gyűjteményes kiállítása és Ferenczy Károly hagyatékban maradt ismeretlen műveinek kiállítása, Ernst Múzeum, Budapest, 1935. szeptember. Katalógus, 7–10.
- 4 Ferenczy Károly ismeretlen művei és Fenyő György kiállítása az Ernst Múzeumban. *Ujság*, 1935. szeptember 22.
- 5 Genthon István: Fenyő György kiállítása és Ferenczy Károly hagyatéka. *Szemle*, 1935, 11. szám, 767.
- 6 Fenyő György kiállítása. *Az Est*, 1938. április 3., 8.
- 7 Fenyő György festő. *Esti Kurír*, 1938. április 3., 4.
- 8 Rózsa Miklós: Fenyő György. In *Fenyő György festőművész gyűjteményes kiállítása*. 1938. április 3–17. Fränkel Mária Valéria u. 8., katalógusbevezető, 4.

fotó: Jánváry Zoltán, Tordai Róbert

FENYŐ GYÖRGY: *Vörös földek Arcugnano felett*, kiállítva: Arlington Gallery, London, 1930; Ernst Múzeum, 1930, HUNGART © 2020